

Światowe zasoby informacyjne udostępniane w Bibliotece CIOP-PIB

Dostęp do światowych źródeł informacji dziedzinowej nabiera szczególnego znaczenia w kontekście zmian zachodzących w środowisku pracy. Współczesne, europejskie podejście do kwestii bezpieczeństwa pracy kładzie szczególny nacisk na prewencję. Takie podejście, mające na celu poprawę warunków pracy, wymaga ciągłego monitorowania zmian, przewidywania nowych aspektów zagrożeń i sposobów zapobiegania im.

Biblioteka CIOP-PIB udostępnia aktualne, światowe źródła informacji dziedzinowej, obejmujące problematykę bezpieczeństwa pracy oraz dziedzin pokrewnych. Są to zarówno tradycyjne wydawnictwa drukowane: książki, czasopisma specjalistyczne, dziedzinowe bazy danych, adresowane do specjalistów, jak i źródła nieukierunkowane bezpośrednio na tematykę bezpieczeństwa pracy, przydatne jednak ze względu na swoją obszerność i włączanie tematyki bezpieczeństwa do prezentowanych zasobów. Obszerne, multidyscyplinarne bazy czasopism elektronicznych stanowią ważne uzupełnienie źródeł informacji, udostępnianych użytkownikom zainteresowanym tematyką bezpieczeństwa pracy, korzystającym najczęściej z dziedzinowych baz bibliograficznych. Szeroki zakres merytoryczny oraz rozmiar zasobów przyczynia się jednak w praktyce do trudności w efektywnym wyszukiwaniu źródeł przyporządkowanych wybranej tematyce.

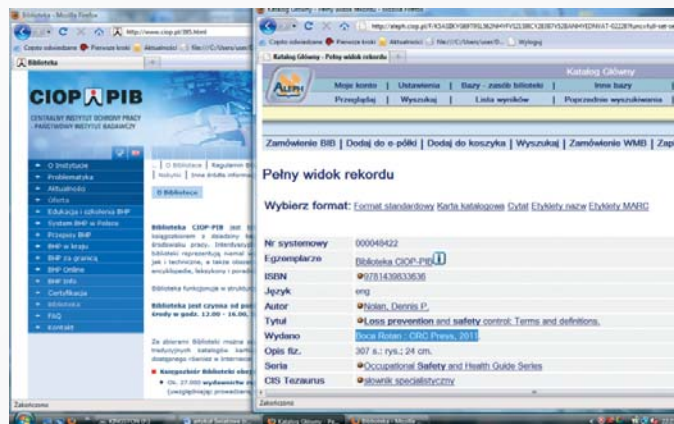
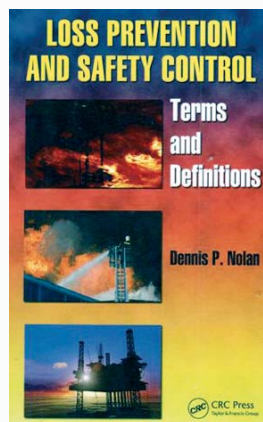
W niniejszym artykule przedstawiono informacje nt. tradycyjnych źródeł, ukierunkowanych na tematykę bezpieczeństwa pracy, a także rosnącego znaczenia dostępu do innych źródeł – na przykładzie bazy ProQuest. Przedstawione przykłady wyszukiwań z zakresu informacji specjalistycznej, prowadzonych w zasobach bazy ProQuest, ilustrują ich przydatność dla tematyki bezpieczeństwa pracy.

Tradycyjne, zagraniczne źródła informacji dziedzinowej

Biblioteka CIOP-PIB jest biblioteką specjalistyczną, dysponującą bogatym księgozbiorem z dziedziny bezpieczeństwa i ochrony zdrowia człowieka w środowisku pracy. Zasoby biblioteki reprezentują niemal wszystkie dziedziny nauki, zarówno humanistyczne jak i techniczne, a także obszerne zbiory o charakterze uniwersalnym – słowniki, encyklopedie, leksykony i poradniki. Gromadzenie księgozbioru Biblioteki uwzględnia zarówno książki i czasopisma wydane przez wydawców krajowych, jak i zagraniczne źródła informacji dziedzinowej: książki, czasopisma, specjalistyczne bazy danych. Księgozbiór uzupełniany jest na bieżąco nowościami wydawniczymi, wybieranymi z szerokiej oferty wydawniczej krajowej i zagranicznej. Wśród najnowszych nabytków piśmiennictwa światowego znalazły się m.in. następujące książki:

- Robertson, Ivan. Cooper, Cary. *Well-Being: Productivity and Happiness at work*, Palgrave Macmillan, 2011
- Marcello, Cynthia. *Perceptions of workplace bullying among IT Professionals: A correlational analysis of workplace bullying and psychological empowerment*, VDM Verlag Dr. Müller, 2010
- Nolan, Dennis P. *Loss prevention and safety control. Terms and definitions*, CRC Press, 2011
- Boyle, Tony. *Health and safety risk management*. IOSH Services Limited, 2010
- Krueger, Anke. *Carbon Materials and Nanotechnology*. Wiley-VCH Verlag GmbH, 2010
- *Ergonomic checkpoints: Practical and easy-to-implement solutions for improving safety, health and working conditions*, ILO, 2010
- Mumford, Michael D. (red.). *Handbook of organizational creativity*, Elsevier, 2012.

Tematyka najnowszych nabytków piśmiennictwa zagranicznego dotyczy ergonomii, zagrożeń psychospołecznych, nanotechnologii, zarządzania bezpieczeństwem pracy, a także terminologii bezpieczeństwa. Książki są rejestrowane w bibliotecznym systemie komputerowym, dostępnym w sieci Internet (www.aleph.ciop.pl). Na rys. 1. przedstawiono przykładowe zeskanowane okładki oraz rekord książki w systemie ALEPH.

Rys. 1. Przykłady piśmiennictwa zagranicznego w zasobach Biblioteki CIOP-PIB oraz rekord książki w bibliotecznym systemie ALEPH

Zasoby w wersji drukowanej obejmują również materiały informacyjne, na przykład raporty Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, materiały konferencyjne, a także czasopisma. Biblioteka regularnie prenumeruje czasopisma zagraniczne powiązane z tematyką szeroko rozumianego bezpieczeństwa pracy. W 2012 prenumerata obejmuje ponad 80 tytułów czasopism zagranicznych. Wśród dostępnych tytułów znajdują się m.in.:

- „Journal of Occupational Health” (Japan Society for Occupational Health)
- „Ergonomics, The International Journal of Research and Practice in Human Factors and Ergonomics” (Taylor & Francis Group)
- „Sigurnost” (Institute of Safety Research and Development, Zagreb)
- „Safety Science” (Elsevier)
- „Safety and Health” (National Safety Council)
- „Journal of Safety Research. A Safety and Health Research Forum” (Elsevier)
- „Human Factors. The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society” (Ohio State University)
- „Applied Ergonomics. Human Factors in Technology and Society” (Elsevier).

Lista tytułów obecnie prenumerowanych przez Instytut dostępna jest na stronie internetowej Biblioteki. Ważnym źródłem informacji specjalistycznej są również dziedzinowe bazy danych z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa pracy (m.in.: OSH – UPDATE, FIREINF, CISDOC¹), udostępniane na stronach

¹ B. Szczepanowska *Upowszechnianie informacji o bhp za pomocą elektronicznych baz danych*. „Bezpieczeństwo Pracy” 1(484)2012

internetowych Biblioteki. Dostęp do baz dla użytkowników zewnętrznych możliwy jest z komputerów czytelnicy.

Bazy czasopism elektronicznych

Poza źródłami informacji bezpośrednio powiązanymi z zakresem tematyką bezpieczeństwa pracy oraz dziedzin pokrewnych, witryna Biblioteki zapewnia również dostęp (z komputerów czytelnicy) do baz czasopism elektronicznych ProQuest, a także innych zasobów elektronicznych, udostępnianych instytucjom badawczym. Zasoby te reprezentują znacznie szerszy zakres tematyczny (w stosunku do źródeł specjalistycznych, ukierunkowanych na tematykę bezpieczeństwa pracy), charakteryzuje je również większy rozmiar zasobów, zasięg światowy, a także wynikające z tego zróżnicowanie słownictwa.

Znacząco większy rozmiar zasobów oraz zasięg tych baz sprawia, że stanowią one mogą dodatkowy (poza tradycyjnymi źródłami, ukierunkowanymi na bezpieczeństwo pracy) ważny zasób, przydatny dla użytkowników informacji dziedzinowej. Na przykład, przegląd kategorii tematycznych przyporządkowanych czasopismom w bazie ProQuest (Central) wskazuje na ponad 70 czasopism bezpośrednio powiązanych z tematyką bezpieczeństwa pracy²:

- 11 tytułów czasopism, którym przyporządkowano kategorię tematyczną „industrial health and safety”, na przykład:
  - „Administration and Policy in Mental Health”
  - „Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research”
  - „American Journal of Health Education”
  - „American Journal of Health Studies”
- 2 tytuły czasopism, którym w bazie przyporządkowano kategorię „occupational health and safety”:
  - „The Ardell Wellness Report”
  - „Briefings on Infection Control”
- 66 tytułów czasopism, którym przyporządkowano kategorię „public health and safety”, na przykład:
  - „Professional Safety”
  - „The Safety & Health Practitioner”
  - „Occupational Hazards”
  - „Occupational and Environmental Medicine”.

Występowanie znacznej liczby tytułów przydatnych dla specjalistów dziedziny potwierdza również przeszukiwanie listy poprzez słowa w tytułach i opisie (*occupational, industrial, safety* etc.), prowadzące do identyfikacji m.in. następujących tytułów:

- „Archives of Environmental & Occupational Health”
- „The Canadian Journal of Occupational Therapy”
- „Developmental Disabilities Special Interest Section Quarterly/American Occupational Therapy Association”
- „Journal of Ecophysiology and Occupational Health”
- „Journal of Occupational and Organizational Psychology”
- „Journal of Occupational Behavior” (1986-1998)
- „Journal of Occupational Rehabilitation”
- „Occupational and Environmental Medicine”
- „Occupational Hazards”
- „Occupational Health”
- „Occupational Health & Safety”.

Wyszukiwanie tematyczne w bazie może być prowadzone na wiele sposobów, m.in. możliwe jest wykorzystanie „podpowiedzi” w postaci doboru słownictwa z udostępnianych zasobów terminologii. Tezaurusy udostępniane w bazach ProQuest: to: MeSH 2010 Thesaurus, MeSH 2011 Thesaurus oraz ProQuest Thesaurus (subjects). Przegląd słownictwa, prowadzony z wykorzystaniem Tezaurusu ProQuest potwierdza występowanie terminologii powiązanej bezpośrednio z problematyką bezpieczeństwa pracy. Przykłady wyrażenia Tezaurusu ProQuest nawiązujące bezpośrednio do tematyki bezpieczeństwa pracy to m.in. terminy: *occupational accidents, occupational diseases, occupational hazards, occupational health, occupational psychology, occupational stress*. Podane wyrażenia mają najczęściej przyporządkowane terminy szersze (np. termin *stress* dla wyrażenia *occupational stress*), a także terminy pokrewne: (np. dla wyrażenia *occupational stress* jako terminy pokrewne podano: *anxieties, burnout, job satisfaction, mental health, occupational health, occupational psychology, tension, work environment, work life balance, work life programs, worry*).

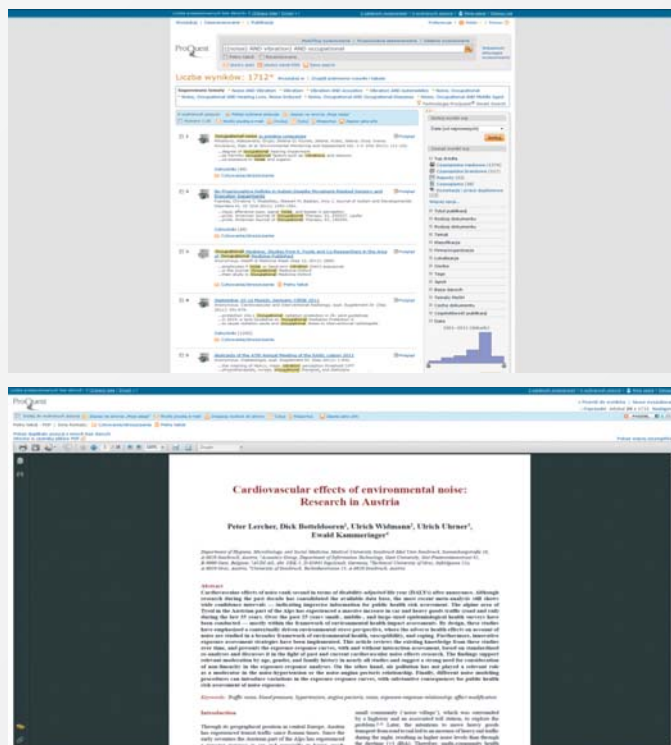
² A. Młodzka-Stybel *Reprezentacja tematyki bezpieczeństwa pracy w bazach czasopism elektronicznych*, referat Forum PTINT, Zakopane 2011

Przykłady wyników wyszukiwań tematycznych w bazie ProQuest:

- wypadki przy pracy (*occupational accidents*) – ponad 3 tys. artykułów (w tym ponad 1 tys. czasopisma naukowe)
- choroby zawodowe (*occupational diseases*) – ponad 73 tys. artykułów (w tym ponad 60 tys. czasopisma naukowe)
- hałas i wibracja w środowisku pracy – 1720 artykułów (w tym 1376 – czasopisma naukowe)
- promieniowanie ultrafioletowe – 1113 artykułów (w tym 881 – czasopisma naukowe)
- transport drogowy, związany z pracą – 174 artykułów (w tym 151 – czasopisma naukowe)

wskazują na znaczną liczbę artykułów i konieczność dalszej ich selekcji, poprzez stopniowe zawężanie kryteriów wyszukiwania – w zależności od konkretnych potrzeb użytkowników informacji.

Na rys. 2. przedstawiono widok ekranu dla przykładowych wyników wyszukiwania (hałas i wibracja) oraz jeden z artykułów, dostępny w wersji pełnotekstowej³.

Rys. 2. Wyniki wyszukiwania dla zapytania „hałas i wibracja” oraz jeden z artykułów, dostępny w wersji pełnotekstowej

***

Zapewnienie dostępu do zagranicznych, aktualnych i wiarygodnych źródeł informacji dziedzinowej wydaje się być coraz bardziej konieczne, ze względu na postępujące procesy globalizacji oraz rozwój współpracy międzynarodowej zarówno w obszarze społeczno-gospodarczym, jak i nauki. Praktyka wskazuje, że współczesny użytkownik informacji dziedzinowej powinien sięgać zarówno do źródeł ukierunkowanych na wybrany zakres zagadnień – a więc specjalistycznych baz danych, czasopism i księgozbioru w wersji tradycyjnej, jak i do obszernych źródeł informacji, na przykład baz czasopism elektronicznych, integrujących wiele dziedzin nauki. Ma to szczególne znaczenie w przypadku interdyscyplinarnej tematyki bezpieczeństwa pracy, wymagającej jednoczesnego wykorzystywania zasobów informacyjnych pochodzących z wielu źródeł.

mgr inż. Agnieszka Młodzka-Stybel
Centralny Instytut Ochrony Pracy
– Państwowy Instytut Badawczy

³ Lercher P., Botteldoorn D., Widmann U., Uhrner U. & Kammeringer E. (2011). *Cardiovascular effects of environmental noise: Research in Austria*. *Noise & Health*, 13 (52)